

"EDINOST"
Izaja po trikrat na teden v bestih iz-
danjih ob torkih, četrkih
in sobotah. Zjutranje izdanje iz-
haja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7.
uri večer. — Obojno izdanje stane :
za eno leto : f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50
za tri mesece : f. 0.50
za pol leta : f. 1.—
za vsa leta : f. 12.—
Naročnik je plačevati naprej na sorošbe
brez priložnosti morebitne neuprave se
ozira.
Posamične številke se dobivajo v pro-
dajalnicah tobaka v Trstu po 3 av.,
izven Trsta po 4 av.

EDINOST

Oglas se računa po tarifi v petih; za
naslove z debelimi črkami se plačajo
prestop, kolikor obsega navadnih vrst.
Poslana, osmrtnica in javna zahvala,
mači oglasi itd. se računajo po pogodu.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu
ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora
biti frankovano, ker nefrankovana se
sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglede spre-
jema upravnništvo ulica Molina plo-
sola št. 3, II. nadst. Naročnino in oglede
je plačevati leco Trst. Odprte reklama-
cije se proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

"V edinosti je moč".

Epilog.

Deželnozbornska kampanja v onih pokrajinah,
v katerih bivajo Slovenci, je zaključena.

Med istimi so tudi sastopi vseh treh upravnih
skupin v naši pokrajini primorski.

Tem trem deželnim zborom — goriškemu,
istrskemu in tržaškemu — hočemo posvetiti danes
ta-le izvajanja.

V teh treh deželnih zborih odsevajo odno-
šaji po vsej provinciji naši. Žalostni, prežalostni
so ti odnošaji in žalostni in prežalostni so tudi po-
javi v teh deželnih zbora. Krivica se godi slo-
venskemu življu na vseh koncih in krajih vsega
javnega življenja — v narodnem, političnem, kul-
turnem, šolskem in gospodarskem pogledu; v področju
državnih in v področju vrhovnih avtonomnih oblasti.
In niti vseh teh krivic se stekajo v deželnih zbora:
tu se takorekoč sankcionuje krivica, ki jo mora
nositi slovenski deželan in državljani. Kar se do-
gaja v neštevilnih drobnih slučajih v vsem javnem
življenju našemu življu na škodo, to se kristalizuje
v deželnih zbora v predlogih, resolucijah in skle-
pih gospodarskih strank in se tem potom zopet
vrača v javno življenje, potrjeno in podkrepljeno
— v navodilo krivičnikom in vspodbuja istim za
nadaljnje vršenje krivice.

V današnjem zjutranjem izdanju smo rekli
že, spomnivi se nedostojnega vedenja glasevitiga
občinstva v deželnem zboru istrskem, da si de-
mišljajo gospodarska laška gospoda, da deželni
zbora teh pokrajin niso družega, nego skupščine
političnih društev italijanskih, ali pa „Lege Nazio-
nale“.

Zato se čuti te občinstvo gospodarja v teh
zbornicah, zato si domišlja, da sme metati iz
zbornice legalno izvoljene zastopnike naroda slo-
venskega, oziroma hrvatskega. Temu občinstvu ne
prihaja na misel, da je ta zbornica zakonečajni
zastop; da so nedokljivi vsi členi te zbornice; to
občinstvo ne vidi v deželnem zboru zastopa vse

dežele, ampak meni, da je to zastop njegove, laške
stranke. Ono ne vslika geovnikom večine kakor
členom zakonečajnega zastopa deželnega, ampak
le kakor voditeljem svoje stranke. To občinstvo
meni, da je v deželnem zboru doma, na svojih tleh,
v domači hiši — ne deželni, ampak v lastni hiši
— italijanske stranke! Zato ne kaže niti najpri-
mitivnejših pojmov o onem spoštovanju, kakoršnega
je dolžan vsakdo do ukupnosti toli odlične skup-
ščine, kakršna bi moral biti valdar in vsaki parla-
ment. Zato vidi to občinstvo v naših zastopnikih
le usiljenje in se niti ne meni za to, da so ti za-
stopniki — zastopniki večine prebivalstva; zato se
more dogajati, kar se je faktično dogodilo letos v
deželnem zboru istrskem..... nečuvno, javen
škandal..... da je občinstvo na galeriji kričalo
predsedniku, hotečemu izprazniti galerijo: „One
tam (slovensko hrvatske poslance) zapodite ven!
Mar bodo ti nevredni sedeli na naših sedežih!“

Njih lastno, italijanske stranke, sedeži da so ti
sedeži v deželnem zboru! Takimi nasilnimi nazori
je nadahnjeno vse laško občinstvo v deželi, v
kolikor se isto bavi s politiko! Taka je politična
vzgoja v pokrajini! In kakoršna vzgoja, tak
je naraščaj, taka je vsa javnost. — Posledica
te vzgoje, proračunjeno ucepljenega fanatizma in
brutalne brezobzirnosti, je vse tisto poživljenje
čutstev in običajev, na katerih trpi naš rod v vsej
javnosti in naši poslanci mučeniki v zbornici. Le-
te vzgoje posledica je ta, da sicer toli dragocena
poslanska imuniteta je za naše zastopnike popol-
noma iluzorična. Naš poslanec ne uživa svobode
govora, on ne uživa niti osebne varnosti; noben
trenotek ni varen, da mu ne prileti od kje — pljunek
iz umazanih ust. Poslušstvo ob takih okoliščinah je
za naše res trnjeva krona, krona mučenikstva. In
le dvojno je, ki jih osokoljuje, da morejo vztrajati in
da morejo prenašati to kreno: čut neugasne
ljubezni do rodu svojega in pa vera, da mora priti — drugačeli!

Tako občinstvo prihaja torej iz javnosti na

galerije naših deželnih zborov, tako občinstvo se
smatra gospodarjem v zbornici. Po volji takega
občinstva se stavlja predlogi in se delajo sklepi.
In po doživelih orgijah v zbornici se vrača to ob-
činstvo iz zbornice zopet v javnost, še bolj zdiv-
jano, in ostruplja mišljenje in čutstvanje svojcev!
Po pravici smo rekli torej, da se v zasedanjih
naših deželnih zborov zrcalijo naši odnošaji.

Kar se dostaje letošnjega zasedanja, smo lah-
ke na kratko, odpravimo lahke par velikimi pe-
tezami.

Vsled označenih razmer, po nestrpnosti laških
poslancev, ki je posledica označene politične vzgoje
in ucepljenega domnevanja, da so deželni zbora
domena italijanske stranke, in da slovenska ve-
čina v deželi nima ničesar iskati v deželnem za-
stopu, so bili prisiljeni naši poslanci v deželnem
zastopu goriškem, da so pograbili po skrajnem
sredstvu. Vsled abstinence naših poslancev deželni
zbor goriški niti ni megal zborovati. Sreča naša,
da imajo naši še to moč v rokah. Zaprta vrata
deželnega zbora goriškega so zgovoren znak naših
odnošajev, a tudi opomin edločujočim krogom, da
je slovenski živelj v deželi prišel konečno do zavesti,
da mu ne treba nositi trnjeve krona, da mu ne
treba biti parijs, kjer postane lahko, zbok svojega
števila in svoje važnosti, solastnik — gospodar. Se-
veda hoče postati pravičen gospodar.

O letošnjem zasedanju deželnega zbora istr-
skega govore poročila. Ta poročila govore grozen
govor! Na teh poročilih se zgraža, kdor ima v sebi
le iskrico čuta dostojnosti in pravice, le iskrico
ljubezni do svobode in pravičnosti — le iskrico
krščanskega čuta. Te poročila so storila, da so
obmolknili celo tradicionalni zagovorniki laške go-
spode v uredniških izbah dunajskih. Kar se je do-
gajalo letos v deželnem zboru istrskem, to se ne
dogaja nikjer drugje. Ne samo v nobenem parla-
mentu, ampak tudi ne v nebni, le na pol omikani
gostilniški družbi. Prizori na galeriji tega dežel-
nega zbora so bili prizori — iz beznice.

PODLISTEK.

Prednja straža.

ROMAN.

Poljski pisatelj Bolesław Prus. Poslovenil Podravski.

„In ne pomiriš?“ je vprašal Polž.

„Pomirim, toda pod posebnimi pogoji.“

„Nu?...“

„Vi, Polž, oddajte mi najpoprej teh petdeset
rubljev, katere sem po leti zgubil radi vas in
potem...“

„In potem?“

„Potem postavite na svojem zemljišču koč
ter jo dajte v najem mojemu svaku.“

„Kaj bo delal tam?“

„Redil bo konje ter voziral na zgradbi že-
leznice.“

„A kaj naj počnem jaz s svojimi konji?“

„Vi imate itak posestvo.“

Kmet je ustal s klopi.

„No, ne nosite mi čaja“, je rekel.

„Saj ga niti nimam doma“, je odvrnil malo-
marno Jozel.

„A jaz vam ne dam petdesetih rubljev, niti
ne postavim hiše za vašega svaka.“

„Kakor se vam poljubi“, je odvrnil krčmar.

Polž je zapustil krčmo ter loputnil z vratmi.

Jozel je obrnil za njim svoj keničasti nos in ko-

ničasto brado ter se smejal melanholično. V mraku
je naletel Polž na grajskega hlapca, ki je nesel na
rami vračo žito; na to je zapazil grajsko deklo,
skrivačjo se za plotom. Nosila je gos pod kožuhom.
Jozel se je smehljajal neprestano. Smehljajal se je, ko
je plačal hlapcu dva goldinarja za žito z vrečo,
smehljajal potem, ko je dobil gos od dekla za ste-
klenico piva; smehljajal se je, poslušaje gospodarje,
posvetujoče se, kako kupijo grajsko zemljišče; sme-
hljal se je, ko je plačal staremu Gobarju dva rubl-
ja od sto na mesec in smehljajal se je, ko je do-
bival od mladega Gobarja po dva rublja od dese-
tih na mesec.

Smeh mu nikdar ni prešel z lica, kakor tudi
ni nikdar zapustil njegovega telesa umazani kaftan
z črnim pasem.

V Polževi koči je že ugasil ogenj na ognji-
šču in otroci so že spali, ko se je kmet, vrnivši
se iz krčme, jel slačiti v temi.

„A kaj?“ ga je vprašala žena.

„To je Jozelovo maslo“, je odgovoril on.

„On jih ima na vajejih, kakor konjar konje.“

„In ne puste te h kupčiji?“

„Oni ne, toda jaz pojdem sam k grajščaku.“

„Jutri pojdeš.“

„Jutri. Drugače mi propade livada. Kaj bi si
počel brez nje, nesrečnej?... je vzdihnil kmet.

Napečilo je jutro, jedno pa drugo, minil je

teden, toda Polž se še ni napotil k grajščini. En-
krat je dejal, da mora še za kupca zmlatiti žito;
drugič, da je še premrzle za odhod od doma;
tretjič, da se je prepotegnil in da ga nekaj grize
včasih v črevih. V resnici pa ni niti mlatil, niti se
prepotegnil, samo nekaj ga je zadržavalo na mestu.
Nekaj takega, kar kmetje imenujejo bojazljivost,
plemiči pohajkovanje, učenjaki pa — pomanjkanje
volje.

Vse te dni je le malo jedel in malo delal;
jazil se je na vse ter se vzdihaje potikal po go-
spodarstvu. Najpogosteje je stal ob livadi, pokriti
s snegom ter premišljeval; borba je vrela v njem.
Pamet mu je velevala, da treba iti v grajščino
ter završiti te stvar, bedisi tako ali tako, toda
neka druga moč mu je strašila srce, vezala mu
noge, ali šepetala mu v uho: „ne žuri se, počakaj
še kaki dan, pa se morda vse to uravna samo.“

„Jozef, čemu ne greš k grajščaku?“ ga je
vprašala žena. „Enkrat moraš vendar na vsaki
način tje kaj, da se pomeniš z njim.“

„A če mi livade ne proda, kaj potem?...“ je
odvrnil kmet.

Tako je omahoval do nekega večera, ko mu
je prišla Sabienka povedat, da kmetje iz vasi so
bili danes pri grajščaku, s prošnjo, naj jim proda
zemljišče.

(Pride še).

Kakor Slovanom so nam ogorčena čustva zbok tolikih krivic in nasilja. Kakor omikani ljudje, kakor pripadniki moderne države in kakor sinovi XIX. veka pa se zgražamo nad toliko surovostjo. Kakor rečeno: nečemo govoriti tu o vsem, kar so naklepali in sklepali gospoda v pogubo našega življa. Kdor hoče biti obveščen, naj čita naša razsežna poročila. Verjame naj nam, da je to čtivo vrlo zanimivo in poučno. Le to moramo zabeležiti tu čutom iskrene hvaležnosti, da je *Najviša roka, roka pravičnega vladarja, zaustavila roko, ki je hotela zadati smrtni udarec naši narodni in politični ekzistenci.*

O letošnjem delovanju deželnega zbora tržaškega ne maramo govoriti. Odnosaji, kakor smo jih opisali gori, so zaprli našim vrata v zbornico. Kakor je bilo zasedanje tega deželnega zbora znamenito za nas le po abstinenca naših, tako senzacionalno, žalostno-senzacionalno, in značilno je bilo njega zaključenje.

To zaključenje je došlo nenadno. Mnogi so diho, da je prišlo tako, ker so se odločilni krogi bali, da bi utegnili zbornica prirediti kako demonstracijo povodom petdesetletnice ustave v Italiji!!!

Kdor pozna razmere in osebe, ta ne bode trdil, da je bila ta bojazen neopravičena, ali senzacionalna je način, kakor je gosp. deželni glavar prijavil poslancem, da je deželni zbor zaključen.

Ta treba, da govorimo lapidarno. V Avstriji smo vstopili v leto velikega dinastičnega slavlja, v jubilejno leto. Vsi narodi avstrijski se hočejo zbrati letos po svojih zastopnikih okolo Najvišega prestola, da poklonijo Najboljemu vseh vladarjev: ponovljeno zatrdilo svoje udanosti, svoje zvestobe, svoje ljubezni, da mu poklonijo svoje vse — svoja srca!! V vseh deželnih zastopih je prišlo do vznesenih manifestacij v tem zmislu v vseh, le v tržaškem ne!! Le tržaški deželni zbor se ni spomnil jubileja svojega lastnega vladarja, pač pa se je stranka, ki izključno gospodari v tem deželnem zboru, spomnila na navdušen način in ob slovesni priliki — na občnem zboru progressa — jubileja ustave v Italiji!! Gospod deželni glavar tržaški ni imel časa, da bi bil storil, kar bi bil lahko, da bi bil sklical poslance v zaključno sejo, v kateri bi bil objavil istim zaključenje zbora in bi nudil prilike zbornici, da izvrši dolžnost do svojega vladarja!! Ni storil tega, marveč je raje pismenim potom zaključil zbornico. Tako ni le izostala tukaj vsaka dinastična manifestacija povodom jubilejnega leta Frana Josipa I., cesarja avstrijskega in najvišega Gospodarja tudi mestu tržaškemu, ampak je moral izostati tudi eni kratki Evviva, ki je navaden ob zaključanju zbora. Gosp. deželni glavar ni imel časa, da bi bil sklical deželne poslance v zaključno sejo, pač pa je imel časa, da je šel na italijanski konzulat, da je tam čestital in navdušeno govoril vpričo italijanskih podanikov povodom — jubileja v Italiji!! Na petdesetletnico svojega vladarja so pozabili, petdesetletnice statuta tuje države so se spominjali vsem svojim srcem. Ti dogodki kriče!

Kdor ne razume govora teh dogodkov, temu ni pomoči.

Mi pa hočemo storiti svoje dolžnost kakor Slovani in Avstrijci s tem, da povzdigamo svoj glas v ogromen protest proti temu, kar ni storil g. deželni glavar tržaški, kakor tudi proti onemu, kar je storil!

Deželni zbor istrski.

XIV. seja dne 23. februarja 1898.

(Dalje.)

Dr. Laginja je nadaljeval svoj govor o železnici Trst-Poreč-Kanfanar:

Ozirom na to, da nekateri člani te visoke zbornice ne umejo hrvatskega jezika in da se plemenito maščujemo za vse grehe in nedostojne napade, ki se uprizarjajo na nas, ne izvzemši tu niti postopanja gospoda predsednika, staviti hočem svoj predlog tudi v italijanskem jeziku, katerega sem stavil ravnokar v hrvatskem jeziku. Ta predlog se glasi v italijanskem jeziku tako le (čita):

Visoka zbornica naj mi dovoli, da dvema tremi besedami utemeljim svoje menenja. Najprej si usojam sledeče govoriti na one opazke, ki jih je napravil gosp. predsednik začetkom mojega govora glede jezika, katerega si mi je posluševati.

Gospoda, vam vsem je dobro znano, da sem jaz, kakor deželni odbornik, leta 1894., ko smo vsi soglasno sprejeli sklep glede gradnje železnice, govoril samo italijanski. Vse posebne predloge, ki sem jih stavil o tem vprašanju, je zavrгла večina te visoke zbornice, kakor da ne veljajo nič, ali, kakor da sem jih, misleči po njenem, izrekel v hrvatskem jeziku. Iz tega vidite, da od naše strani ni nikak kaprice, ali da bi hoteli delati silo proti vam, ko se poslužujemo hrvatskega jezika; ali mi smo prišli slednjič do živega prepričanja, da je vsejedno za nas, naj govorimo v svojem jeziku ali pa italijanski. — Kar se tiče mojih tedanjih predlogov, hočem omeniti le nekaj. Jaz sem na pr. mislil že tedaj, kakor mislim danes, da one občine, preko katerih bi imela teži železnica Trst-Poreč-Kanfanar, in katere bi morale prispevati s polovico onega prispevka, katerega bi morala provincija dati državi, ne morejo vzeti na-se takega bremena le z jednostavnim sklepom občinskega zastopstva, ampak se morajo po §. 76. občinskega reda povprašati popred vsi davkoplačevalci, in tri četrtine teh poslednjih morajo privoliti v to zahtevo. Tedaj se mi je prigovarjalo od strani nekega gospoda, da bi se moralo postopati tako le v slučaju, ko bi na pr. hoteli na račun občine napraviti parni mlin ali kaj sličnega. Ko pa se ima vzeti na-se dolžnost za kakih 75 let, da se bode prispevalo k skupnemu strošku od 350.000 gold. — polovici torej onega, kar ima dati provincija —, ali tedaj naj bi ne bilo potrebno, da bi se postopalo istotako?

Dovoljujem si, da v italijanskem prevodu — ker, žal, nimam drugega — prečitati §. 76. občinskega reda, ki je gotovo dajal že takrat, a daje v tem pogledu tudi danes prav meni in naši stranki. §. 76. občinskega reda se glasi (čita):

§. 76. Za nove dobave in podjetja, katerim bi se s bližega pomnožil občinski dohodek, kakor tudi za amortizacijo in za izplačanje interesov na dolg, ki bi se ga napravilo za take dobave ali podjetja, more občinski zastop naložiti doklade in v obče druga občinska bremena le tedaj, ako privole v to najmanjše tri četrtine volilcev plačujočih vsaj tri četrtine vseh direktnih davkov v občini.

Gospoda so so se mi smejala tedaj in spoštovani tovariš dr. Gambini mi je odgovoril glasom stenografskega zapisnika seje od 16. februarja leta 1894 stran 22 tako-le — g. predsednik naj mi dovoli, da prečitam to mesto — (čita):

(Pride še.)

Gozdne zadruge v sodnem okraju podgrajskem.

Deželni odbor istrski je predložil deželnemu zboru, da bi se gozdnim zadrugam v okraju podgrajskem odvezlo pravo glasa v velikem posestvu. Stvar je prišla v razpravo v seji dež. zbora dne 25. februarja 1898. Pridrži se si podrobno poročilo o tej seji za pozneje, podajemo tu obsežni govor gosp. posl. Slavojca Jenka proti gori označenem predlogu deželnega odbora. Jenko je govoril:

Slavni zbor! Podgrajski okraj dela nekako izjemo... (velik nemir in ropotanje na galeriji)... Ta okraj dela nekako... (zopet nemir)... predsedniku: napravite mir, ne morem govoriti... Podgrajski okraj dela nekako izjemo v Istri... (še huji ropot)... Ta izjema sestoji v tem, da občine v Podgrajskem okraju niso svojega posestva... (nemir in ropot)... [Večinoma je popolnem neznano... kake so te razmere... in zato hočem nekoliko obširneje... pojasniti jih...]

Sedanja združna posestva bila so s prva občinska. To je bila prvotna občina. Oni, ki so uživali skupna posestva, bili so kmetje, to je vsi gospodarji... kateri so prvotno živeli v sedanji katastralni občini. Oni so samostojno upravljali ta občinska posestva in niso dopuščali nikakor, da bi imel užitek iz njih še kdo drugi.

Stanje se je premenilo nekoliko, ko so se jeli nekateri kmetjski sinovi ženiti iz hiše in to v toliko večem številu od časa, ko ženitev ni bila več omejena nego svobodna. Dotični navadno niso imeli drugega posestva, nego... hišico, katero... so si sezidali... in kako njivo... Poleg kmetov nastali so tako imenovani „kajzarji“. A kmetje nikakor niso privolili v to, da bi ti novi občinarji zadobili bodisi kako pravico na skupnih posestvih.

Nekako take razmere so tudi na Notranjskem — v sosednem Bistriškem okraju — vendar s to razliko, da se skupno posestvo ne smatva kakor združno, ampak kakor občinsko, dasi je tudi tam uživanje ome-

jeno samo na kmete. Tam je v zemljiški knjigi vpi. sana občina kakor lastnica in potem so navedeni oni, ki imajo pravico do živjanja.

V Pograjskem okraju smatrala so se ta skupna posestva tudi za občinska do časa, ko se je uvela nova zemljiška knjiga. Temu dokaz je, da je politična oblast preganjala in mnogokrat občutljivo kaznovala kmete, ko so se vsako leto zbirali in volili si župana in po dva moža, kateri so imeli upravljati skupno premoženje... Kaznovala jih je, ker da po veljavnem občinskem redu oni niso imeli najmanj pravice postavljati si župana, ampak je to stvar občinskega zastopstva. — Tudi z drugega stališča pripoznavala so se skupna posestva kakor občinska. Ako se je n. pr. imel prodati kak del tega posestva, sklepalo je o tem občinsko zastopstvo in predložilo je svoj sklep deželnemu odboru v potrjenje.

To so torej nekateri dokazi, da so se ta skupna posestva smatrala občinska. Ko se je pa uvela nova zemljiška knjiga, postala je stvar drugačna ker se niso vpisala kakor občinska — kakor na Notranjskem — ampak kakor združna. S tem se je predručilo vse stanje, kajti te zadruge, ki so bile vpisane v novo zemljiško knjigo, niso imele... (silno nemir in ropot — govornika se ne razume)... V tem smislu se je torej prizadevalo... počakam... gospod predsednik, napravite vendar mir, ker drugače ne morem govoriti... (še huji ropot)... Predsednik ga opominja, naj govori... Napravite mir!... (dolgo trajajoče razgrajanje)... Vaša dolžnost je, da napravite mir. — Da, Vaša dolžnost je!.. (Posl. Spinič vladnemu zastopniku, ki se razgovarja z dr. Gambinijem: Pazite g. vladni komisar, da bodete mogli poročati...) G. predsednik! storite svojo dolžnost. Jaz imam pravico tukaj govoriti, a vaša dolžnost je vzdrževati mir!.. (Posl. dr. D. Trinajstić: Ne čujemo ni mi...)

Da se je dosegel vpis zadrug v novo zemljiško knjigo, agitovalo se je tudi s tem, da ne bode treba več plačevati ekvivalenta. Ni se pa pomislilo na veliko večjo škodo, ki je potem tudi nastala... (Nemir)... Ko se je izvršil vpis pod imenom zadrug, dosegale so se na ta prej neobremenjena posestva kar po vrsti intabulacije, in sicer na nerazdeljene dele posameznih združnikov; ti nerazdeljeni deli so se prodajali, podedovali, še na drobneje delili... in s tem je nastala vsa zmešnjava v zemljiških knjigah.

Zadruge so mnogo trpele tudi od strani politične oblasti. Jaz moram povdarjati tukaj, da popolnem razlikujem bivšo deželno vladno od sedanje, kajti sedanja ni imela še prilike... (velik nemir i ropot)... pokazati... (posevni nemir)... kako misli postopati... (kričanje in ropot). Jaz upam, da... nikakor ne bode posnemala prejšnje... kateri ni bilo nobeno sredstvo prepodlo v svrhu, da bi oškodovala prebivalstvo naših krajev, bodisi sama, bodisi v družbi z deželnim odborom (velik nemir), katerega vdana služabnica je bila. (Pride še.)

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 5. marca 1898.

K položaju. Baron Gautsch je menda iz igral svoj zadnji in edini „adut“, s katerim bi hotel vdobiti partije v sedanjem kritičnem političnim položaju v Avstriji. Njegove jezikovne narobe — glej vesti na drugem mestu — je želel prikrojiti tako, da bi potolažil Nemce in da ne bi se zadel ob Čeha! Da-li se mu je posrečila ta umetnost? To bomo videli prav kmalu.

Po tipljanju in tapljanju listov, ki stoje blizu barona Gautscha — in med temi je, ne ravno v dobro priporočilo gospoda ministerskega predsednika, tudi glasovita „Neue Nreie Presse“ — izza najnovejših časov se dozdeva, da se vladni krogi računali tudi na razpad dosedanje večine v državnem zboru. Faktum je, da je vlada mnogo občevala z voditelji takozvanih zmernih liberalcev, in je šla v svojih nadah menda že tako daleč, da je računala na gotov odpad Čehov od večine. Sicer pa je preznačilno že dejstvo samo na sebi, da je prošla „Neue Freie Presse“ — kakor že omenjeno — postala glasilo sedanjega ministerskega predsednika. Nemsko-liberalno-Gautschevi računi so sezali že tako daleč, da je imela vlada svojega posebnega kandidata za mesto predsednika v zbornici. Po takem so se Gautschevi načrti gibali v negativni smeri. On se ni hotel vzdržati se sve-

Dalje v prilogi.

in lastnim programom, ampak je hotel zidati svojo bodočnost na razpor med drugimi. To je sicer komedno, ali posebno genijalno ni, najmanj pa originalno. V tistem „divide et impera“ je bil pokojni Taaffe drug mož, in vendar se je izpodtaknil.

No, gospod baron Gautsch se je pokazal slabega poznavatelja oseb in razmer. Ako bi bil nekselečenec nekoliko bolj orijentiran, ne bi bil namestniku grofu Coudenhove naročil tole oistre izjave proti državnopravnemu programu Čehov in ne bi bil neprevidno izzval tole določnih izjav od strani Čehov in plemstva, po katerih izjavah mu ni pričakovati podpore od strani vplivnih velikašev čeških.

Kako krivi so bili rečeni računi barona Gautscha, priča tudi dejstvo, da je dokazal včerajšnji sestanek čeških, poljskih in konservativnih zaupnikov, da je desnica jedina in nerazdružna kakor le kdaj. Ista je pripravljena ugoditi opoziciji v marsičem, ali nikakor neče žrtvovati pravice in načel večine, sosebno pa ne misli na to, da bi prepustila opoziciji mesto predsednika in podpredsednikov.

Vse te izjave niso ravno vspodbudljive za gospoda ministerskega predsednika, prijatelja nemških liberalcev, marveč bode moral začeti tam, kjer je prepoznal začel grof Badeni: računati z večino. Ali pa vladati — brez parlamenta.

Jezikovne naredbe barona Gautscha. Je prišlo torej, kakor smo prorokovali v današnjem jutranjem izdanju: današnja „W. Zeitung“ je objavila nove jezikovne naredbe za Češko in Moravsko. S temi naredbami se raveljavljajo Badienijave naredbe. Glede Češke se drže tudi Gautschove naredbe načela, da more sleherni prebivalec Češke iskati na obalah svoja prava v obeh dež. jezikih. Uradni in službeni jezik je povsodi en, katerega je prebivalstvo proglasilo svojim dež. jezikom. V jezikovno mešanih okrajih naj se rabita oba jezika enakomerno. Na to navajajo naredbe znake, pa katerih se uradni okraji smatrajo jezikovno mešanimi. Jednaka določila veljajo tudi za Moravsko, le s to razliko, da se je za Moravsko načelno vsprejela dvojezičnost uradov. — Glavna koncesija Nemcem v teh novih jezikovnih naredbah pa je ta, da bode glasom istih zahtevati od uradnika le tiste jezikovne znanosti, katere potrebuje v resnici na svojem službenem mestu. S tem je odklonjena zahteva Čehov, da morajo biti uradniki po vsem Češkem vešč obema deželama jezikoma.

Za vzajemnost avstrijskih Slovanov. Kakor veteran od leta 1848 — tako je imenoval samega sebe — se je oglasil v razpravi o deželnem proračunu v deželnem zboru češkem po svojem rodoljubju poznani češki velikaš, grof Harrach. Omenjati tedanjih bojov je rekel govornik, da je sedanja doba jako slična tedanji in — istotako nevarna. Avstrija se nahaja sedaj v veliki nevarnosti. To nevarnost je povzročilo jezikovno vprašanje. To vprašanje je, ki se uriva med kraljestvo češko in avstrijsko državo, in priča, kolike važnosti je to kraljestvo. Tu je ključ za rešenje avstrijskih stvari ob tem vprašanju. Vsa Evropa pričakuje od Čehov, da ustvarijo to podlago za prepored Avstrije. Jaz smatram — je vskliknil govornik — da je češki in avstrijski patrijotizem jedno in isto, in sicer zato, ker se vsi avstrijski narodi morejo razvijati v zvezi s to državo. Bodočnost Avstrije je ravno v tem, da je v njej različnih narodnostij.

Potreba Avstrije za Evropo je očitna. Ako bi ne bilo Avstrije, bilo bi neprestanega drgnjenja med nemškim in ruskim orjakom. Na korist obeh teh dveh narodnih skupin je, da se ohrani ta država. Potem je vskliknil govornik doslovno: „Jaz ne goverim o narodu češkem, ker se kakor Slovani moramo smatrati za zaveznike vseh Slovanov Avstrije!“

Nadaljevala svoj govor je rekel grof Harrach, da bi bilo želeli, da se sklene premirje z Nemci vsaj za nekoliko časa. To je gotovo, da Nemci nočejo sedaj, ali pride čas, ko bodo morali, ker imajo sami tehtnih vzrokov, ki jih silijo, da se nagibljejo k Avstriji.

Še drug vzrok je, po katerem je možno spoznati važnost Avstrije za avstrijske Slovane. Ta vzrok je v presajanju kulture mej zapadne Slovane. „Mi ne smemo — tako je zopet doslovno

vskliknil grof Harrach — pozabiti nijednega od njih, mi se moramo spominjati celó pozabljene Dalmacije. Gledati moramo, da bodemo tudi tjakaj presajali našo kulturo in utrjati slovanski duh! Ako ohranimo Avstrijo, ohranimo sebe. Od vlade zahtevamo, da po dani obljubi povsodi izvede ravno pravost: ne le na Češkem, ampak tudi v drugih deželah. Mi zahtevamo od vlade, naj pomisli, da „justitia est fundamentum regnorum“. Uverjen sem, da je potrebno iz čistega avstrijskega patrijotizma, da se ohranijo naši in vsi drugi narodi.“

V svojih nadaljnjih izjavah je konstatoval govornik z veseljem, da se je dne 26. februarja — z vsprejetjem adrese — popolnoma uveljavila edinstvo naroda češkega. Ako se ohrani ta edinstvo, ako ostanejo Čehi združeni in utrjeni, ako ostanejo neupogljivi in ne odnehajo, potem dosežejo gotovo, po čemer hrepene njih srca in kar je izraženo v adresi. Govornik je risal potem na dolgo razmere med Nemci in Čehi in je zaključil: To pa je gotovo, da se v interesu Avstrije mora spremeniti sedanjí sistem. Zaključujem besedami: Vztrajajmo v svoji zložnosti, potem dosežemo ono, kar bo na srečo našemu narodu in na srečo Avstriji!

Različne vesti.

Vabilo na redni občni zbor tržaške ženske podružnice sv. Cirila in Metoda, ki se bode vršil dne 13. marca t. l. v slovanski čitalnici, via S. Francesco 2, I nadst. ob 4. uri pop.

Pa občnem zboru bode veselica z igro.

Ženski podružnici sv. Cirila in Metoda daroval je g. Ivan Zadnik 3 krone, vdobljene za nekoliko čepic in pas.

Doneski za moško podružnico družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu Gosp. Miha Hovatin je nabral v gostilni g. Lukšiča „All' Opera“ 8 kron 28 stot. in je sam dodal 80 stot. Vesela družba zvestih Avstrijcev v Marezigah je nabrala 8 kron. „Cirika“ je poslala 4 krone, nabrane na zabavnem večeru v veseli družbi v gostilni g. Metlike.

Proslava italijanskega statuta — v Trstu. Včeraj je bil za Italijo znamenit dan: slavila je 50 letnico potrjenja in razglášenja sedanje ustave svoje. Mi ne zavidamo Italiji njene „sreče“; na drugi strani pa moramo protestovati najodločneje, da se je ta prilika porabila v Trstu za grde demonstracije. Naši neodrešenci so pokazali in dokazali zopet, da ne mirujejo, ampak da delujejo neprestano, da žive za svoje „idejale“.

Živela Italija! je kipeló včeraj iz mnogo katerega srca. Demonstrovalo se je romanjem on kraj meje, demonstrovalo se je po brzojavu, demonstrovalo se je na italijanskem konzulatu in slednjič zvečer v gledališču in na ulicah.

Remarji in brzojavke v Italijo.

Iz laških listov posnemamo, da je mnogo Tržčanov izletelo v Italijo, da se osebno udeleže „patrijotičnih“ slavnosti ob petdesetletnici statuta. Zajedno je iztrčalo včeraj iz Trsta v Rim mnogo in različnih brzojavk, in med temi tudi jedna — veselite se, okolčani! od vašega zastopnika in — državnega poslanca Maaronerja! Le nekaj teh brzojavk je bilo objavljenih v tukajšnjih listih. Koliko je bilo pa brzojavk privatnih, tega ne vemo. Da jih je bilo veliko, o tem smo gotovi. Še nekaj družega ne vemo, kar bi radi vedeli: koliko je bilo inhiriranih na tukajšnjem brzojavu?

Pred italijanskim konzulatom.

„Piccolo della Sera“ pravi, sporočilo o tem delu slavnosti, da vsi Italijani, kjer jih je kaj, navdušeno gledajo v veliko ljubljeno mater!

Vsprejem na italijanskem konzulatu je bil jako slovesen. Vse je bilo v cvetju in odičeno. Prvi so prihajali čestitati italijanski podaniki. Med istimi tudi nekoliko italijanskih častnikov in bivših Garibaldincev. Le ti so bili predmetom splošnega sočutstvovanja.

Kmalu je došel tudi župan tržaški, ki je čestital v imenu mesta Generalni konzul Saragna se je zahvalil iskrenimi besedami na tem činu prvega meščana. Župana je sledila deputacija društva „Progressa“ — torej društva, ki je identična z gospodovalno stranko v deželnem zboru tržaškem in kije popolnoma pozabila na jubilej cesarja Frana Josipa — s predsednikom Benussijem na čelu. Tudi ta deputacija je čestitala najskrenejše.

Vsklikanje med temi govori je bilo čuti doli na ulico. In ko so gostje prišli doli s konzulata, je občinstvo obkrožilo Garibaldince in častnike italijanske (sveda so bili ti v civilu) ter je ostalo z njimi v prisrčni slovesnostni konverzaciji.

„Piccolo“ zaključuje svoje poročilo o teh demonstracijah: „Ta patrijotična slavnost, neprestano imajoča značaj bratskega sestanka, spontanega, najprisrčnejšega, je trajala do 12 ure in pol“.

V gledališču „Politeama Rossetti“.

Hrupne so bile demonstracije v gledališčih. Vse je bilo dogovorjeno in pripravljeno že vnaprej. V gledališču „Politeama Rossetti“ se je pela opereta „Pericholle“. Začetkoma je bilo videti le malo ljudi, a kmalu se je gledališče napolnilo povsem. Ko je dal kapelnik znamenje za uvod novega prizora, je navstal, kakor bi trenil grozen ropot, kričanje, aplavdiranje, ploskanje in vikanje. Godbe ni bilo čuti ni najmanj. Ista je morala prestatí. Z galerije dole pa je kar deževalo listkov belo-zeleno-rudečih (italijanska zastava) z napisom „4. marej 1848—1898“. Burnemu aplavu ob deževanju teh listkov ni bilo ne konca ne kraja. Čez nekaj minut je dal kapelnik zopet znamenje pričetka. Ali čim so se začeli prvi glasovi, se je ponovilo isto kričanje, vskliki, ploskanje in gromenje. Človek bi bil mislil, da temu ne bode konca nikdar. Vsklikali so: Živela Italija! Živio Rim! Živio Rim! Živio statuti! Živio 4 marej! Živio 20. september! Drugi pa: Doli! — to in ono. Od nekje je prihajalo tudi neko ploskanje, ki pa se je pogubilo povsem.

Komaj se je malo polegel vihar, nadaljevala se je predstava, a poslušal ni nikdo. V tem je prišlo v gledališče katih 30 redarjev s pol. poveljnikom Gühlom na čelu. Tadi to ni pomagalo mnogo. Ropot, kričanje ploskanje in vrišč se je nadaljevalo.

Med občinstvom je prišlo tudi do malih prikanj.

Ni kazalo torej družega, nego da je poveljnik redarjev dal povelje, da se predstava ustavi in izprazni gledališče. Polagoma se je izvršilo to med vrednim krikom in ropotom.

Na Aquedottu.

Velika množica nabrala se je pred gledališčem na Aquedottu. Od tu se je valila ta množica — pred italijanski konzulat! Tu je prišlo zopet do burne demonstracije. Protiaustrijskih vsklikov ni manjkalo. Od tu se je množica podala naprej proti Chiozzi, kjer je naletela na 24 stražarjev, ki so razpršili kolikor toliko to množico. Aretiranih je bilo o tej priliki le osem oseb, katerih 3 iri so bilo izpuščene koj po zaslišanju.

V gledališču „Filodramatico“

Sinoči se je predstavljal balet „Excelsior“, poln posebnih simbolov. Policija je črtala marsikateri odstavek; nečrtani pa so ostali utisi na občinstvo, ki je o tej priliki živo in strastno pokazalo mišljenje in čutstvovanje svoje. Tudi tu, kakor v gledališču „Politeama Rossetti“, je bilo vrišča, vsakovrstnih vsklikov, neprestanega ploskanja. Entuzijazem je bil neopisen ves čas predstave, sosebno pa tedaj, ko se je prikazal napis: „20. september 1870“. Vse to se je nadaljevalo gromovito in posebnim povdorkom, ko je orkester zasviral himno Sv. Justa in ko se je pokazala na odru neka „ženska podoba“, ki je bila menda posebnega pomena za občinstvo.

Morala?

V Trstu ni irreidente. Taki so, kakoršne so si jih vzgajili!

Najbolji odmev. Nocoj po noči, po demonstracijah v gledališču Politeama in pred italijanskim konzulatom, je bila zbrana v znani kavarni Chiozza velika družba iz rudečih krogov tržaških. Vsklikali so razno in med drugim je bilo čuti tudi vsklik „Evviva Rasovich“. Na oglu poleg obokov, na ulici Torrente, je stala večja družba delavcev. Ko so tako vsklikali v kavarni in pod oboki pred kavarno, zaklical je jeden delavec „Evviva la polenta austriaca!“

To je bil odmev „rudečim“ vzklikom, ki je povedal — resnico!

Skromno vprašanje, pa vendar interesantno bi bilo to-le: kaj bi se zgodilo, kako bi se pisalo, kako bi se zgražal nad nami ves svet, ako bi se kakoli slovesni priliki zbrali mi tržaški Slo-

Slovenci in Slovenke!

**spominjajte se
o vsaki priliki naše prekoristne družbe
sv. Cirila in Metoda**

Svoji k svojim!

**To Vam bodi geslo v gospo-
darskem življenju!**

Na prodaj ali pa v najem je

hiša z vrtom in z raznimi polji v Materiji blizu herpeljskega kolodvora. — Več se izve pri urarju ulica Torrente, tabla številka. 3. v Trstu.

Svoji k svojim!

Slovenke! V ulici Stadion 20 je pekarija-predajalica, katera ima na prodaj vsako uro od 5. zjutraj do 10. svežer kruh po navadni ceni. Razprodajalec, krmarjem, gostilničarjem in odjemalcem na debelo postreže se točno z odbitkom. Blago se donesa tudi na dom! Drži vsakovrstne moke za domače in fine pecivo, pastete, pristno-domače maslo, kranjske klobase, ciper, marsala, malaga in tamarindovec na drobno in debelo. Sprejema v peko, kar kdo želi! Priporoča se osobito slovenskim materam za pogosto obiskovanje, udani

Jakob Perhacek, lastnik.

C. KLEMT
TOVARNA ZA ZATVORNICE
(Jalouze) **BRAUNAU** na Bavarskem
priporoča svoja 6kratno odlikovana novovratna lesena zastirala (Rouleaux), zatvornice in oboknice na valjček. — Cenik gratis.
Agentje
za privatno odjemalce se iščejo.

Banka „Slavija“

razpisuje več služeb potovalnih uradnikov za življensko zavarovanje proti stalni plači in proviziji.

Ponudniki naj izvolijo svoje prošnje s prilogami nasloviti na generalni zastop banke „Slavije“ v Ljubljani.

FRAN WILHELMOV odvajajoči čaj

od

FRANA WILHELM
lekarnarja v Neunkirchen
(Spodnje Avstrijsko).

dobiva se v vseh lekarnah po 1 gl. av.
velj. paket.

Svoji k svojim!

Podpisani naznanjam, da sem odprl v Sežani z dnem 15. februarja 1898 zalogo in prodajo piva iz svoje pivarne v Laškem-trgu, ter oddal zastop g. Josipu Štolfa. Jamčim za točno in najboljšo postrežbo toliko od svoje kolikor od strani g. J. Štolfa. — Naslanjaje na geslo „Svoji k svojim“ nadejam se, da bode slavno občinstvo podpiralo domačo industrijo ter nas počastilo z mnogobrojnimi naročili.

Udani **S. Kuhec**.

Varstveno znamka: SDRD.

LINEMENT. CAPSICI COMP.
iz Richterjeve lekarne v Pragi,
priporočeno zdravilo, bolečine blažilo maslo,
dobiva se po 40 nč., 70 nč. in 1 gl. po vseh lekarnah. Zahteva naj se to
splešno priljubljeno domače sredstvo
vedno le v originalnih steklenicah z varstveno znamko
„SDRD“ iz Richterjeve lekarne ter vsamo
previdnostno same steklenice s to varstveno
oznamko kakor originalni izdelki.
Richterjeva lekarna pri zlatem lovu v Pragi.

398

Mauthner's Samen.

Anwesenheit Ende Februar und März.
Saatweite: 2 cm. Abstand der Reihen, 10 cm. in der Reihe.
Bodenbeschaffenheit: Tieflocker, recht nahrhaft und nicht frisch gedüngt.

Komisijske zaloge Mauthnerjevih slovečih

semen za zelenjad in cvetlice

v zaprtih, oblastveno čuvanih paketih
z letnico „1898“ se sodno upisano
VARSTVENO ZNAMKO „MEDVED“,
nahajajo se skoro pri vseh večjih
avstrijskih kupeih z mešanim blagom.

V vsakem kraju poverjena je komisijska prodaja 80 vrst semen za zelenjad in cvetlice namo jedni tvrdki.
Sveža, pristna semena od tvrdke **EDMUND Mauthner** (Budapest, Andrassystrasse 23) smatrati se imajo le one, kjer se originalni paketi zaprti in kakor kaže, zraven stoječa ilustracija previdjeni se slika medveda in imenom **Mauthner**.

Svari se pred ponarejanji.

Tiskarna Gutenberg

nijska ces. kralj. univerzitetne tiskarne „Styria“
13 Sackstrasse — **GRADEG** — Sackstrasse 13
TOVARNA ZA OBRTNE IN CONTO-KNJIGE

sistem „Patent Workmann Chicago“

Raztrirni zavod — Knjigovenstvo.

priporočuje se za prijazne naročbe se zadržim primernih cen in točne postrežbe.
Izdelovanje vsakovrstnih tiskovin kakor: časnikov, roketvorov v vsakem obsezu, brošur, plakatov cenikov, računov, memorandumov, okrožnic, papirja zaliste in zavitek z napisom naslovnih listov jedlinih list, pavabil itd. itd. — Bogata zaloga glavnih, Conto-Corrent-knjig, Saldi-Conti, Faktura Debitoren, Creditoren, Cassa-knjig, Strazza, Memoriali, Journales Prima-note, odpravnih, menjalnih časo-zapadlih in knjig za kopiranje, kakor tudi vseh pomožnih knjig, potem raztrirnega (črtanega) papirja, Conto-Corrent, avličenega papirja za kopiranje, listov iz kavčka za kopiranje, skledilo iz olinke za kopiranje itd.
Za naročbe in nadaljnja pojasnila obrniti se je do glavnega zastopnika

Trst, Via delle Acque 5 — **ARNOLDO COEN** — Trst, Via delle Acque 5

— o cero —
— sak dan —
posebno
rado pije

Kathreiner-Kneippovo sladno kavo

Prosta zdravila. Prodnih enot. bobova kava. — edine
Kathreiner-Kneippova sladna kava je dišava in prijetna. Kar
pospešuje tok in je lahko prebavljiva, se Kathreiner-Kneippova
sladna kava izkazuje za tako jednako dobro za zdravje in
okrepitev. Zato je na zdravilo in varnost pristna. Kathreiner-
Kneippova kava ne sme biti nedostajati v nobenem poslovanju.

Svari se pred nevarnimi ponarejanji.